

UZLAR

Oğuzlar'dan önemli bir kütle, XI. yüzyılda İtil nehrini geçerek, Don nehri havalisinin işgaline başladı. Uzlar'ın bu göçlerinin başlıca sebebi Kuman-Kıpçaklar'ın baskısı idi. Uzlar Rus vekayinamelerinde doğrudan doğruya “tork”¹ diye geçerken, Bizans kaynaklarında ise Uz diye zikredilmiştir².

Peçenek ve Hazar bahislerinde gördüğümüz gibi Uzlar, Hazarlar ile işbirliği yaparak Peçenekler'e saldırmışlar ve onları İtil nehrinin batısına itmişlerdir. Uzlar'ın Ruslarla ilk münasebeti 1036 yılındaki Peçeneklerin Ruslara yenilmesinden sonradır. Aslında daha önce 985 yılında Knez Vladimir'in İtil Bulgarlar'ına açtığı seferde Rus vekayinamelerine göre bir kısım Uz askeride bulunuyordu.

Uzlar'ın arkalarındaki sürekli Kuman-Kıpçak baskısı, onların Tuna boylarına doğru ilerlemelerine sebep olmuştur. 1064-1065 yıllarında Tuna'yı geçen Uzlar birçok kollara ayrılarak, Balkanlar'da geniş istila hareketlerine giriştiler. Trakya, Makedonya ve Selanik bölgelerini yağmaladılar. Ancak aniden bastıran korkunç soğuklar, aralarında salgın hastalıklar çıkmasına yok açtı. Zaten dağınık halde bulunan Uzlar'ı bu salgın hastalık zor duruma düşürdüğü gibi, Peçenek ve yerli halkın hücumları karşısında epeyce zayıfladılar. Bu surette kuvvetten düşen ve önemlerini kaybeden Uzlar, Bizans tarafından Balkanlar'ın muhtelif yerlerine yerleştirildiler. Daha sonra bir kısım Oğuz'un Malazgirt savaşında Selçuklular tarafına katıldıklarını görüyoruz.³ Geri dönen Uzlar ise Kiyef knezliğinin himayesine girdi⁴. Kara Kalpaklar adı ile anılan diğer bir Türk grubu da Kumanlar'ın baskısı ile Rus Knezleri'nin yanına kaçan ufak Peçenek ve Uz grupları idi. Rus knezleri bunları hudutlara yerleştirerek, sınır bekçiliği yaptırmışlardır. Böylece yerleşik hayata

¹ Türk, Tory, Toruky, Rusça'da “ü” sesi yoktur.

² Faruk Sümer, **Oğuzlar**, s.60, İbrahim Kafesoğlu, **Türk Milli Kültürü**, s.172, K.K.T.Kav., s.65.

³ Faruk Sümer, **Oğuzlar**, s. 60.

⁴ Bu arada Karadeniz'in kuzeyinde, Peçenekler ve Uzlar'dan ayrı olarak, Rus askeri hizmetinde bulunan ve Berendi adını taşıyan bir kavim bilinmektedir ki genellikle Uzlar gibi Galiç ve Kiyef knezliği ve Suzdal-Rostov çevresinde yaşamışlardır(berendi-verendi). Bkz.: A.N. Kurat, **Karadeniz'in Kuzeyindeki Türk Kavimleri**, s. 66.

geçen Kara Kalpaklar Ruslar'la da karışmışlardır. Amu Derya bölgesinde rastlanan Kara Kalpaklar'ın buradan gitmiş olma ihtimali vardır⁵.

⁵ A.N. Kurat, **Karadeniz'in Kuzeyindeki Türk Kavimleri**, s.67-68.

KAYNAKLAR:

Peçenekler ile ilgili kaynakların hepsi Uzlar içinde kullanılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA:

- 1- B. Kossanyi, 11-13 yüzyıllarda Uzlar ve Kumanlar'ın Dillerine Dair, **Belleten**, s.29, 1944.
- 2- A.N. Kurat, **Karadeniz'in Kuzeyindeki Türk Kavimleri**.
- 3- Faruk Sümer, **Oğuzlar**, Ankara, 1972.
- 4- L. Rasonyi, **Tarihte Türklük**, Ankara, 1971.
- 5- İ.Kafesoğlu, **Türk Milli Kültürü**.